

כניסת שבת: 19:26

יציאת השבת: 20:34

לדעת ר"ת: 21:03

אורי וישעי

המולד ליל שישי שעה 2 56 דקות

ו-11 חלקים. ראש חודש תמוז יהיה בשבת קודש ולמחרתו ביום ראשון

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il

עטרת פז

שנינו בגמרא סנהדרין (קט): אמר רב, און בן פלת אשתו הצילתו" ואמרה לו מה לך במחלוקת זו, אם אהרן הכהן יהיה הראש, אתה תלמידו. ואם קורח יהיה הראש, אתה תלמידו. מה עשתה אשתו, ישבה בפתח הבית וסתרה את שערות ראשה, ובכך מנעה מאנשי קורח להיכנס להידבר עם בעלה, "היינו דכתיב (משלי י"ד) 'חכמת נשים בנתה ביתה' - זו אשתו של און." ע"כ לשון הגמ'.

ברור אם כן שהיא אכן נהגה בחכמה, אולם צריך בירור, מדוע חכמתה מפרשת את הפסוק הכותב על כלל החכמה הנשית 'חכמת נשים'.

המדרש שואל: "קורח, שפיקח היה מה ראה לשטות זו, אלא עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמר" (מדרש רבה פ"ח ח').

המדרש משבח את גדולתו של קורח, שהיתה לו ראייה למרחקים, ראה עד לדורו של שמואל. ואם כן התמיהה עולה מעליה, היאך ראה קורח עד לדורו של שמואל, ואילו את ההווה, את מה שהולך לקרות בד' אמותיו לא ראה, ולא השכיל לראות כי יאבד מן העולם.

נקודה זו בא המדרש ללמדנו. יתכן, כי יש אדם שראייתו עד לדורות, ראייה ארוכת טווח. אולם חסרה לו החכמה הפשוטה הטבעית לראות גם את המציאות העכשווית, והיא מצויה יותר בבעלי מחלוקת. חכמת נשים בנתה ביתה - זו אשתו של און בו פלת. יש חכמה מיוחדת בנשים, שאינה מתבטאת תמיד בראיה למרחק, אולם החכמה בראיית המציאות העכשווית, הראיה הפראקטית לעכשיו, מצויה יותר בחכמת נשים, ולכך מרמז המדרש. זו 'חכמת נשים' שהייתה באשתו של און בן פלת. לעומת כישרון ההבטה של קורח עד לדורו של שמואל, ועינו הטעתו. גדולתו של אדם, של ת"ח הוא בכך שהוא ניחן בשני החכמות גם יחד, באותה חכמה של הכרת המציאות - בעין בוחנת ומבינה, ובראייה העמוקה לזמן העתידי. מהם ההשלכות מכל מעשה ומכל החלטה. חכמי ישראל זכו לראיה רוחנית שכזו, כדברי בעל חובת הלבבות: משום כך מסתיימת הפרשה באזהרה: "ולא תתורו אחרי ללבכם ואחרי עיניכם" לא להטעות את ראיית העיניים אחרי נטיות הלב בלבד. "וראייתם אותם וזכרתם", "והאר עינינו בתורתך" - ראייה מתוך מבט של תורה, ראייה של חכמה היתה ויכולה להצילו מלהיכנס במחלוקת ח"ו עם משה ועם ת"ח שבכל דור ודור.

דרשת הגר"א שפירא זצ"ל

התנא במסכות אבות (פ"ה מ"כ) עושה חלוקה בין מחלוקת שהיא לשם שמים שהיא מחלוקת שמאי והלל. מנגד מחלוקת שהיא שלא לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו.

והשאלה המתבקשת מדוע לא נאמר: "זו מחלוקת קורח ומושה", הרי המחלוקת העיקרית היתה בין קורח לבין משה?

ומסבירים מאחר וכוונתו של משה רבנו היתה רק לשם-שמים, ואילו כוונתם של קרח וכל עדתו היתה שלא לשם שמים. ולכן אמר התנא "זו מחלוקת קרח וכל עדתו" - היינו, שגם בינם לבין עצמם היו מחולקים. לכל אחד מהם היתה כוונה אחרת ונגיעה אחרת, ולא היו מואזחים אלא בדבר אחד: לחלוק על משה, ועל-כן אמנם היתה מחלוקתם שלא לשם שמים. לפיכך נאמר "שמאי והלל" ולא "בית שמאי ובית הלל" - שכן שמאי והלל עצמם ודאי נתכוונו לשם-שמים, אבל אצל תלמידיהם אפשר שנתערבו אי-אלה פניות ונגיעות אישיות, שהיה כל אחד אומר: רבי גדול מרבך... ואף-על-פי-כן היה זה לשם-שמים.

דחיית המחלוקת

"ויקח קרח" (ט"ז, א) ביקש קרח לקחת לעצמו גדולה ושררה ולכן לא היה הדבר כשר, טובה גדולה רק כשנותנים אותה מן השמים. בכוחות עצמו אין אדם יכול לקחתה.

ומה ראה קרח לחלוק על משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (רש"י). הן אותו מעשה של נשיאות אליצפן בן עוזיאל נתרשח מיד לאחר הקמת המשכן, ומדוע איפוא דחה את המחלוקת זמן רב כל-כך?

אך כל עוד היתה השעה משוזקת להם לישראל ולא חסרו דבר מכל צרכיהם, היה מתיירא לחלוק על משה, שכן איש לא היה שומע לו. אבל עתה, לאחר שהורע קמעה מצבו של העם בעקבות מעשה המתאוננים ומעשה המרגלים אשר גרמו לידי מגיפות ופורענויות בקרב העם, ביקש קרח לנצל מיד את המרירות ולהסית את העם נגד משה, בתלותו את האשמה בהנהגתו הלקויה של משה, כדרכם של כל מחרחרי-הריב.

מה ראה קרח לחלוק על משה? פרה אדומה ראה (מדרש).

אמרו חכמינו במדרש, שכשביקש משה על ישראל אחרי חטא-העגל אמר: "לי ציויתה ולא להם", שכן נאמרו עשרת הדברות בלישון יחיד ואין ישראל ראויים לעונש. אבל עתה, כיון שטען קורח: "כי כל-העדה בָּלָם קְדָשִׁים" - כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה" (רש"י פסוק ג), הרי עורר שוב קטרוג על ישראל בגלל חטא העגל, וקשה איפוא: מה ראה קרח לעולל כזאת?

על כך באה התשובה: "פרה אדומה ראה" - הוא שמע את פרשת אדומה, שבאה לכפר על חטא-העגל ("תבוא האם ותקנה צואת בנה" - רש"י פרשת חוקת בשם ר"מ הדרשן), והיה סבור שאין עוד צורך בסנגוריה של משה רבנו: "לי ציויתה ולא להם", ועל-כן אמר: "כי כל-העדה בָּלָם קְדָשִׁים"

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

הליכות מלכי

מעלת הצדקה

כל אדם מישראל חייב לתת צדקה. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה, שאין לו כל אפשרות להתפרנס, וכל מחייתו היא ממה שנותנים לו אחרים, גם הוא חייב לתת צדקה ממה שנותנים לו אחרים. ובזמן שהיתה יד חכמי ישראל תקיפה, היו בתי הדין שבכל עיר ועיר, כופין את מי שאינו רוצה לתת צדקה שיתן. ואם היה מסרב, היו רשאים להענישו עד שיתן כמה שהם משערים שהוא יכול וראוי לתת. ואף על פי שכלל גדול בידינו שאין כופין על מצוה שמתן שכרה בצדה, וכגון מצוות שילוח הקן, שנאמר בה "למען יטב לך והארכת ימים", ואם כן היה מן הראוי שלא יכפו על מצוות הצדקה, מכל מקום הואיל ויש עם מצוה זו גם לאוין, שהרי מי שאינו נותן צדקה, מלבד מה שהוא עובר על מצוות עשה לתת צדקה, גם הוא עובר על איסורי לא תעשה.

ואסור לגבאי צדקה, שהם הממונים בכל מקום על עניני הצדקה, או לשאר אנשים שהם אחראים על עניני צדקה, להפציר יותר מדאי באדם שייתן צדקה, כל שידוע שאינו יכול לתת, ורק מחמת בושה הוא נותן, וכגון בבתי כנסת שעורכים בהם מגבית, ויודעים על אדם מסוים שאינו יכול לתת צדקה, ובכל זאת פונים אליו בקול רם כדי שיתבייש ויתן, הרי זה גזל ביד הגבאים, שהם מכריחים אדם לתת יותר מן הראוי לו. ועליהם נאמר "ופקדתי על כל לוחציו", ופירשו בגמרא במסכת בבא בתרא (ח:), אפילו גבאי צדקה. וכן הדין באדם שהוא עשיר, אלא שעל פי דין כבר נפטר מחובת הצדקה, וכגון שהוא תורם ידוע ותורם יותר מכפי מדתו לצרכי צדקה, גם כן אסור ללחוץ עליו לתת עוד צדקה, שהרי מן הדין הוא פטור כבר, ורק מחמת הבושה הוא נותן. אבל מי שהוא ראוי לתת עוד צדקה, ומחמת קמצנות אינו נותן, ראוי להפציר בו בדברים עד שיתן צדקה.

עליה לצורך ירידה

בקוראנו את הפסוקים: (טז יב) "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נִעְלָה: (יג) הַמֶּעֵט כִּי הֶעְלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְזָבַשׁ לְהַמִּיתֵנוּ בְּמִדְבָּר כִּי תִשְׁתַּכַּר עֲלֵינוּ גַם הַשְּׂתַרְרָה. ע"כ. מה היתה שאלת משה רבנו ע"ה לדתן ואבירים שהשיבהו לא נעלה, להיכן לא נעלה? המפרשים מתרצים היינו לבית הדין הגדול. ונראה להוסיף לענ"ד, ברמז שמשה רבנו הציע לדתן ואבירים להפסיק עם המחלוקת "ולהתעלות" על עצמם, זה שאמרו דתן ואבירים "לא נעלה" שאינם רוצים להתעלות, ועוד הציע להם משה רבנו לזכות "לעלות לישראל", השיבו דתן ואבירים שאינם חפצים לעלות לישראל: "הַמֶּעֵט כִּי הֶעְלִיתֵנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְזָבַשׁ לְהַמִּיתֵנוּ בְּמִדְבָּר", דהיינו כופרים בטובת משה ומציינים את יציאת מצרים "במעט" דהיינו קצת השתדל משה והעלה אותנו מארץ זבת חלב ודבש דהיינו מצרים, להמיתנו במדבר, היינו ארץ ישראל, כך נראה מלימוד הפסוקים.

ועוד, נראה שבאו דתן ואבירים לרמוז למשה רבנו שבעטים של עוון המרגלים הוא אשר גרם שכל יוצאי מצרים ימותו במדבר ולא יזכו לעלות לארץ ישראל, ומבחינת דתן ואבירים אינם רוצים בהנהגת משה רבנו שהרי משה היה צריך להפטר מהעולם בכניסת עם ישראל לארץ ישראל, אך עקב העוון המרגלים "נוספו" למשה רבנו עוד 40 שנה, ודתן ואבירים אינם חפצים לכן אמרו למשה רבנו "כי תשתרר עלינו גם השתרר", איננו חפצים בעוד 40 שנה של הנהגתך.

ראה מכאן עוון הגדלות שהיו מוכנים למות במדבר ובלבד שמשה רבנו לא יכניסם לארץ ישראל, וזה שאמרו על פרעה כל הכופר בטובת חברו לבסוף כופר בקב"ה, משה רבנו הוציא את בני ישראל ממצרים, הפיל שיחו וצקלונו לפני הבורא בעוון העגל ועוד ועוד, וכל זה בשביל עם ישראל, כיצד הכירו בטובה אותו צדיק משה רבנו ע"ה, השיבו "המעט כי העליתנו", היינו דבר קטן שהוצאת אותנו ממצרים. ומיד סמך לה (כופרים בטובת המקום ברוך הוא) "כי נאצו האנשים האלה את ה'", משה רבנו ע"ה מדגיש כי אנשי קרח וכו', כפרו, ממש, בקב"ה.

הצלת נפשות בזכות השבת

בשלהי חדש תשרי תשכ"ג בעיצומה של תפלת שחרית התעלף מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל ראש ישיבת ליקווד בארה"ב, למחרת הועבר ספר התורה החי אל בית החולים, כעבור עשרה ימים ראו הרופאים שיש צורך בניחות דחוף מסובך וקשה, ומכאן נתגלגלו העניינים בסערה, כשבשלושת השבועות הבאים הכין ראש הישיבה את נשמתו לקראת כהונתו כריש מתיבתא בישיבה של מעלה.

ועידת רופאים נתנה הוראה חד משמעית ברורה ויציבה, שאין לו לרב להכניס שום דבר מאכל לתוך פיו, גם לא טיפת משקה כל שהיא, מעתה קיבל החולה זריקות, והיובש בפה היה נורא שאין לתאר, לשונו הסתכסכה בין שיניו והתנועעה בכבידות, אך הרופאים לא הסכימו להכניס לתוך פיו אפילו שלפוחית קרח קטנה, הדיבור נעשה קשה ביותר, והצמא כבד מנשוא, "תדבק לשוני לחיכי", וכידוע הרי זה אחד מהייסורים הנוקבים ויורדים עד דכדוכה של נפש, כי הצמא איום ונורא כשהוא מקיף את כל הנימים שבגוף השפתיים משוועות בצער למעט מים.

ההשתדלויות לא נשאו פרי וגם טיפת מים אחת לא נזדלפה בין שפתיו של הארי החי, הרופאים ממאנים עד שביום רביעי באותו שבוע הסכים רופא זוטר שכיהן כרופא תורן, שיגישו לרבי אהרן סוכריה עם מקל קטן, בראשה קמצוץ זעיר של לחות, וירווח לו קימעה מן היובש המכלה כל חלקה טובה בגופו.

נתאר לעצמינו את האושר שנגסך בתלמיד שעמד ב"משמרת", בשעה שהסכים הרופא לבקשתו של ראש הישיבה להפחית מצריכת הפה - עתה יפתח רבי אהרן את שפתיו הצחות, וירווח לו - סבר התלמיד.

פסע התלמיד בצעדים רחבים, כמעט תחב את ידו לתוך פניו היוקדים של רבי אהרן, ונתן לו את הסוכריה, כשאנחת רווחה נשמעת מפיו.

'אך רבי אהרן' - סיפר התלמיד, 'הרהר, אולי מהרהר באיזו שהיא סברא, הסוכריה מושטת לפניו והוא ראש הישיבה מחכך במחשבתו רגע קטן ומפטיר - "אשמור זאת לכבוד שבת קודש" - הפטיר, הדיבור קשה עליו, אבל כך נשמעים הדברים, אשמור זאת לכבוד שבת...

יום רביעי מסתיים, ואחריו בא יום חמישי, וגם שישי, והגר"א בשלו - "אשמור זאת לכבוד שבת", ביום שישי הבחין מי מהרופאים הראשיים כי מונחת לה איזו שהיא "סוכריה" סמוך למראשותיו של ראש הישיבה, ואסר בהחלט לתתה, ומאוחר יותר אף התברר, כי לו היה לוקח הגר"א את הסוכריה, היה נתון הוא במצב של סכנה ממש, ובכח אהבתה של השבת, זכתה שהיא הצילה את חייו.

לעילוי נשמת מרת שושנה שיליאן בת פרידא ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון התשנ"ח
לעילוי נשמת הסבא ר' כלאפו ארביב בן מסעודה ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון התשמ"ט
תנצב"ה